

Natuurvriendelijker is de trend

Nieuwe uitdagingen in het berm- en slootonderhoud

Het onderhoud van sloten, bermen en groenstroken staat aan de vooravond van een grote trendbreuk. Alles wijst er namelijk op dat biodiversiteit en natuur een steeds grotere rol in het beheer gaan spelen. Dat betekent voor de cumelabedrijven dat er veranderingen nodig zijn in de manier van werken, de technieken en de kennis over natuur.

Half mei begint het onderhoud van bermen en groenstroken flink op stoom te komen. Met snelle en efficiënte machines om te zorgen dat bermen en sloten er weer strak bij liggen. Alles om het werk zo goedkoop mogelijk uit te voeren.

Toch zwelt ook de kritiek aan, want de strak gemaaide bermen laten veel te wensen over op het gebied van biodiversiteit, zo vinden bewoners en ambtenaren die zoeken naar mogelijkheden om hun omgeving groener te maken. Zo levert bijvoorbeeld klepel een vrij eenzijdig begroeiing op. Ook wordt er amper rekening gehouden met de natuur, die er baat bij kan hebben wanneer er flexibeler wordt omgegaan met het tijdstip van maaien en de frequentie.

Maaibeheer aanpassen

Kan maaibeheer natuurvriendelijker worden gedaan? Deze vraag komt steeds vaker naar voren. Allereerst doordat opdrachtgevers, zoals provincies, waterschappen, Rijkswaterstaat en gemeenten, steeds meer bezig zijn met duurzaamheid, waaronder ook natuurbeheer en biodiversiteit vallen. De twee-

de is dat groene organisaties er steeds beter in slagen om hun boodschap in de discussies over te brengen.

Onder die groene partijen die zich met het beheer van bermen zijn gaan bemoeien, bevindt zich ook de Vlinderstichting. Die stelde Kleurkeur samen, een nieuw keurmerk voor goed maaibeheer. Kleurkeur overlapt grotendeels met Groenkeur en stelt een aantal extra eisen. "Wij willen daarmee de opdrachtgever ontzorgen", zegt Albert Vliegenthart van de Vlinderstichting. "Het streven is om de biodiversiteit te herstellen en de kwaliteit te ondersteunen. Met Kleurkeur laten we zien hoe dat moet en wat dan goed is. Nu wordt in de praktijk vaak zo goedkoop mogelijk gewerkt en worden er zoveel mogelijk meters gemaakt." Wat de stichting graag zou zien, is dat er wordt gewerkt met een beheerplan. "Je let dan op de soorten die aanwezig zijn en kijkt hoe je er rekening mee kunt houden. Maatregelen die we voorstellen, zijn bijvoorbeeld het laten staan van dertig procent van de vegetatie om planten door te laten groeien, het aanpassen van de maaahoogte en het meer seizoensmatiger gaan kijken. Zo hebben we nu te maken met een koud voorjaar, wat zijn effect heeft op insecten. Kortom, we pleiten voor meer flexibiliteit. We willen vooral geen klepelbeheer meer."

Grote impact

Het zijn voorstellen die uiteindelijk de ondernemers in de cumelasector raken. Ze kunnen door de noodzaak om de werkwijze aan te passen een grote impact hebben. Nico Willemsen, beleidsmedewerker Grondverzet en Cultuurtechniek bij CUMELA Nederland, is echter geen voorstander van het invoeren van een nieuw certificaat als Kleurkeur, ook al is dat gebaseerd op Groenkeur. "Waarom moet er een nieuw keurmerk komen, terwijl dit gaat om een aangepast maaibeheer. Als een instantie dat wil, kan zij dit eenvoudig in het bestek opnemen." Inpassen in Groenkeur is voor hem ook geen alternatief. "Ik schat dat van de ondernemers nu nog geen vijf procent in het bezit is van het certificaat Groenkeur. Dit is een certificaat dat gericht is op hoveniers en bedoeld voor de consument bij het aanleggen van tuinen en andere groenvoorzieningen," stelt Willemsen. Het past volgens hem ook niet bij het werk zoals cumelabedrijven dat uitvoeren. "Wij hebben in het over natuur in de openbare ruimte en bijvoorbeeld in natuurgebieden," legt hij uit. "Daar komen ondernemers via de Wet natuurbescher-

ming (WNB) wel af en toe in aanraking met ecologisch beheer." Voor de projecten waarop de WNB van toepassing is, moeten de medewerkers op de bedrijven in het bezit zijn van het certificaat Wet natuurbescherming, dat was Flora en fauna, niveau 1, 2 en 3. Welk niveau vereist is, hangt af van de functie binnen het bedrijf. Is een ondernemer in het bezit van niveau 3, dan is hij echter nog geen ecooloog en is er geen garantie dat hij een beschermde plant herkent. Daarvoor moet dan alsnog een ecooloog worden ingeschakeld.

Hou het praktisch

Uiteindelijk staat de opdrachtgever grotendeels aan het roer, zo blijkt uit een rondgang bij een aantal bedrijven. Een opdrachtgever kreeg recent bijvoorbeeld te horen dat hij zaken moest gaan aanleveren en een zorgplicht heeft vertelt een ondernemer. In de praktijk bleek deze opdrachtgever namelijk zelf niet te weten wat er in de bermen groeit. Een boodschap die luid en duidelijk aan die opdrachtgever wordt meegegeven door de ondernemers is; hou het praktisch.

Een voorbeeld uit de praktijk van een onzinnige opdracht was het kriskras maaien van strepen in een veld met vlinderbloemen en dat een tijdje later in een ander patroon herhalen, zodat er bloemen van verschillende leeftijden komen te staan. Dat kan op een terrein van redelijke omvang, maar niet in een berm van bijvoorbeeld drie meter breed.

Door de onkruiddruk zijn de bermen soms al gemaaid.

Ondertussen wordt ook steeds vaker gevraagd aan de ondernemers uit de cumelasector om mee te denken over bijvoorbeeld een manier om met nesten van vogels om te gaan. Op die manier wordt de ondernemer langzaam meegenomen in het ecologisch beheer. Daarin staat de ondernemer echter niet alleen, want er kan doorgaans een beroep op een ecooloog worden gedaan. Door deze trend ziet het er naar uit dat dit voor ondernemers ook een manier wordt om zich te onderscheiden. Iets anders wat in het veld terugkomt, is het gefaseerde maai-beheer. Op sommige plaatsen wordt dit al langer toegepast, terwijl er op andere plaatsen een begin mee wordt gemaakt. Zo wordt er soms voor gekozen om een berm van drie meter maar een meter te maaïen uit het oogpunt van verkeersveiligheid of om op plaatsen in het voorjaar niets te doen, omdat niemand er last van heeft. In het najaar wordt dan gekozen voor een volledige maai- en ruimronde.

Al gemaaid

Het is iets wat ook vragen oproept: hoe reageert bijvoorbeeld een akkerbouwer die steeds minder gewasbeschermingsmiddelen mag gebruiken op zaaiend onkruid naast zijn land? Wat betekent het voor de verkeersveiligheid? De vraag hoe veehouders en akkerbouwers hier tegenaan kijken, werd op sommige plaatsen al beantwoord: "De bermen waren al gemaaid toen we ze wilden gaan maaïen."

Los van de omgeving doemt er een ander probleem op. Zo worden de bermen in veel buitengebieden nu nog geklepeld.

Groen storten wordt steeds duurder

Eén van de uitdagingen rondom het onderhoud van sloten en bermen komt voort uit het bermmaaisel. Het storten van groen wordt namelijk steeds duurder. Nu al ligt de prijs boven de € 25,- per ton. Alleen al dit jaar ging de prijs met € 5,- per ton omhoog. Aan de ene kant komt dit door een gebrek aan capaciteit, wat vorig jaar al voor ondernemers betekende dat ze verder moesten rijden met bermmaaisel. Aan de andere kant komt het door de producten die bij het bermmaaisel worden gevoegd om er goede compost van te kunnen maken. Alleen bermmaaisel levert namelijk geen goede compost op. Een andere mogelijkheid waar steeds meer partijen naar kijken, is het verwerken van bermmaaisel tot andere producten als onderdeel van de circulaire economie. De Vlinderstichting waarschuwt echter wel dat de vegetatie dan niet moet worden verwijkt om de opbrengst te verhogen.

Volledig maaïen en ruimen houdt in dat er een uitbreiding van de capaciteit moet komen. Er moet een extra ruimploeg komen en een extra pers. Machines die in de wintermaanden stil staan, maar wel moeten worden terugverdiend. Het betekent ook dat de werkzaamheden veel meer tijd gaan kosten en dus duurder worden. Waarbij de kritische vraag is hoeveel meerwaarde dit heeft voor de natuur als het gaat over de bermen in polders, waar toch ook veel trekkers doorheen rijden.

Als het gaat over slootonderhoud ontstaan de vragen door klimaatverandering. Meer begroeiing levert immers een slechtere doorstroming op en dat is negatief in tijden van extreme droogte, maar ook wanneer er juist extreem veel neerslag valt. Het aangepaste maaibeleid volgt vaak op de waarneming van flora en fauna, maar controle of die er na verloop van tijd nog is, is er niet. Ondernemers vragen daarom dat eerst na te gaan voor het maaibeleid wordt aangepast.

Techniek

Op technisch gebied wordt de maai-zuigcombinatie genoemd als het beste voor ecologisch beheer. In de praktijk wordt echter bijna alles geklepeld, ook omdat maaïen en ruimen grote gevolgen heeft voor de hoeveelheid bermmaaisel. Hierdoor neemt het aanbod daarvan namelijk toe en die afzet is nu al lastig. Daarbij is nog geen rekening gehouden met de gevolgen van zaaiend onkruid in het bermmaaisel. Bij het klepelen zijn er al mogelijkheden om vogels te waarschuwen via kettin-gen aan de voorkant, maar wordt ook gekeken naar een blazer om insecten weg te jagen.

Het ecologisch beheer is in elk geval iets waar veel ondernemers mee te maken krijgt blijkt uit de eisen in de bestekken voor de komende jaren. Tegelijkertijd adviseren degenen die er al mee te maken hebben om via de NRW-bestekken goed in beeld te krijgen wat er moet worden gedaan. Dit om bijvoorbeeld te voorkomen dat een middenberm van een fietspad hetzelfde moet worden behandeld als een brede berm. In heel veel bestekken blijkt dat opdrachtgevers het ook niet goed weten. Ook vraagt dit beheer veelal om een investering in de capaciteit en dat moet wel rendabel zijn. Ten slotte zal het aanbod bermmaaisel gaan toenemen en daar moeten de composteringsbedrijven wel ruimte voor hebben. De uitdaging wordt om op een zo goed mogelijke manier invulling te geven aan ecologisch beheer en daar als ondernemer ook nog geld aan te verdienen.

TEKST: Herma van den Pol

FOTO'S: CUMELA Communicatie